

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Suomen ympäristökeskuksesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Suomen ympäristökeskuksesta. Laki korvaisi ympäristöhallinnosta annetussa laissa olevat Suomen ympäristökeskusta koskevat säännökset. Laki ympäristöhallinnosta on esitetty kumottavaksi aluehallinnon uudistamisen yhteydessä. Lainsäädännön selvyuden vuoksi olisi tarkoituksenmukaista säätää erillinen la-

ki Suomen ympäristökeskuksesta. Ehdotettu laki säilyttäisi Suomen ympäristökeskuksen tehtävät ja aseman samanlaisina kuin ne ovat ympäristöhallinnosta annetussa laissa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotetut muutokset

Suomen ympäristökeskus perustettiin 1 päivänä maaliskuuta 1995 ympäristöalan tutkimus- ja kehittämiskeskukseksi. Sen tehtävänä on edistää kestävästä kehityksestä seuraamalla ja arvioimalla sen toteutumista sekä tekemällä asiaa koskevia aloitteita ja esityksiä. Suomen ympäristökeskus harjoittaa kestävästä kehityksestä tukevaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Suomen ympäristökeskus on ympäristöministeriön alainen. Se hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon asiantuntija- ja kehittämistehtäviä.

Suomen ympäristökeskusta koskevat säännökset sisältyvät ympäristöhallinnosta annettuun lakiin (55/1995). Lakiin ympäristöhallinnosta sisältyvät myös säännökset alueellisista ympäristökeskuksista, joiden tehtävät on ehdotettu järjestettäväksi uudelleen aluehallinnon uudistuksessa. Hallituksen esitykseen aluehallinnon uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi (59/2009) sisältyy ehdotus ympäristöhallinnosta annetun lain kumoamisesta. Alueellisille ympäristökeskuksille nykyisen lainsäädännön mukaan kuuluvat tehtävät hoidettaisiin jatkossa elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksissa sekä aluehallintovirastoissa. Lainsäädännön selkeyden vuoksi on tarkoituksenmukaista, että laki ympäristöhallinnosta kumotaan kokonaisuudessaan ja säädetään erillinen laki Suomen ympäristökeskuksesta.

2 Esityksen vaikutukset

Esityksen toteuttaminen selkeyttää lainsäädäntöä, kun Suomen ympäristökeskusta koskevat säännökset kirjataan erilliseen lakiin.

3 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä ympäristöministeriössä. Esityksen valmisteluun on osallistunut myös Suomen ympäristökeskus ja sen henkilöstöä on kuultu asiasta.

Esitysehdoituksesta pyydettiin lausunnot työ- ja elinkeinoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, opetusministeriöltä, Suomen ympäristökeskukselta, alueellisilta ympäristökeskuksilta, ympäristöluovavirastoilta, Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestöltä JUKO ry:ltä, Palkansaajajärjestö Pardia ry:ltä sekä julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry:ltä. Lausuntoja saatiin yhteensä 11.

Lausunnoissa pidetään erillisen Suomen ympäristökeskusta koskevan lain säätämistä kannatettavana. Alueellisten ympäristökeskusten lausunnoissa korostetaan yhteistyötarvetta Suomen ympäristökeskuksen ja tulevien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten välillä. Maa- ja metsätalousministeriö tuo esille sen, että Suomen ympäristökeskusten tulee jatkossakin huolehtia ympäristöalan koulutuksesta sekä tietohallinnon ylläpito- ja kehittämistehtävistä.

Valtiovarainministeriö katsoo lausunnoissaan, että toimialan tietojärjestelmien, tietovarantojen ja tietopalvelujen ylläpitotehtävät voitaisiin siirtää alemmalle hallinnon tasolle aluehallinnon uudistamishankkeen tietojärjestelmälinjausten mukaisesti. Suomen ympäristökeskuksen vastuulla olevat ympäristötietojärjestelmät eivät kuitenkaan ole edellä mainituissa linjauksissa tarkoitettuja, pääosin aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten käytössä olevia ydinsovelluksia ja yhteisiä palveluita. Monet Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämistä järjestelmistä liittyvät kansainvälisissä ympäristösopimuksissa edellytettäviin seuranta- ja raportointivelvoitteisiin.

Lausunnoissa esitetyt näkemykset on otettu huomioon lakiehdotusta laadittaessa.

4 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys on riippuvainen valtion aluehallinnon uudistamista koskevasta hallituksen esityksestä (HE 59/2009), jossa esitetään kumottavaksi laki ympäristöhallinnosta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

Ehdotetun lain säännökset vastaavat pääosin voimassaolevan ympäristöhallintolain (55/1995) säännöksiä. Säännösten sanamuotoa esitetään joiltakin osin ajanmukaistettavaksi ja tarkistettavaksi.

1 §. Suomen ympäristökeskuksen toiminta-ajatus ja tehtävät. Suomen ympäristökeskuksen tehtävät säilyisivät ennallaan, mutta pykälän sanamuotoa ehdotetaan ajanmukaistettavaksi. Suomen ympäristökeskus olisi edelleen ympäristöministeriön alainen ympäristöalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Sen keskeisenä tehtävänä olisi tukea kestävän kehityksen tavoitteiden ja keinojen arviointia ja valintaa sekä ympäristöpolitiikan toimeenpanoa. Suomen ympäristökeskus hoitaisi myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käyttöön ja hoitoon liittyviä tehtäviä.

Suomen ympäristökeskuksen tehtäviin kuuluisi ympäristössä, alueiden käytössä ja vesivaroissa tapahtuvien muutosten ja niiden syiden tutkiminen ja arviointi sekä keinojen kehittäminen haitallisten ympäristönmuutosten ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi sen tehtäväkenttään kuuluisi asiantuntijapalveluiden tuottaminen erityisesti ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöasioita hoitavan valtion aluehallinnon käyttöön. Pykälän sanamuodossa ehdotetaan otettavaksi huomioon aluehallintouudistus siten, että alueellinen ympäristökeskus muutetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseksi ja aluehallintovirastoksi.

Suomen ympäristökeskus hoitaisi jatkossakin ympäristön tilan ja kuormituksen sekä alueiden käytön ja vesivarojen seuranta ja arviointia sekä niihin liittyviä raportointivaihtoehtoja.

Suomen ympäristökeskuksen tehtäviin ehdotetaan myös edelleen kuuluvaksi toimialan tietojärjestelmien, tietovarantojen ja tietopalvelujen ylläpito ja kehittäminen.

Myös ympäristötietoisuuden edistäminen ja toimialan koulutuspalveluiden tuottaminen sekä kansainvälinen yhteistyö säilyisivät

osana Suomen ympäristökeskuksen tehtäväkenttää.

Lisäksi monitieteellinen merentutkimus, merialueiden tilan seuranta ja niihin perustuvien asiantuntijapalveluiden tuottaminen olisivat edelleen osa Suomen ympäristökeskuksen tehtäviä.

Lisäksi Suomen ympäristökeskus hoitaisi muut sille säädetyt ja määrätyt tehtävät.

Pykälä korvaisi ympäristöhallinnosta annetun lain 6 §:n.

2 §. Suomen ympäristökeskuksen ohjaus. Pykälässä ehdotetaan Suomen ympäristökeskuksen ohjaus säilytettäväksi ympäristöministeriöllä ja maa- ja metsätalousministeriöllä. Kumpikin ministeriö ohjaisi Suomen ympäristökeskusta toimialaansa kuuluvissa asioissa. Ministeriöiden pääasiallisena ohjausmuotona olisi edelleen tulosohtaus. Pykälä korvaisi ympäristöhallinnosta annetun lain 2 §:n 3 momentin Suomen ympäristökeskuksen ohjauksen osalta.

3 §. Suomen ympäristökeskuksen johtaminen ja asioiden ratkaiseminen. Säännös sisältäisi Suomen ympäristökeskuksen johtamista ja asioiden ratkaisemista koskevat perussäännökset. Pykälässä todetaan, että Suomen ympäristökeskuksen päällikkönä on pääjohtaja, joka vahvistaa laitoksen työjärjestyksen. Pääjohtaja myös ratkaisisi Suomen ympäristökeskukselle kuuluvat tärkeimmät asiat. Ratkaisuvallan siirtämisestä muille virkamiehille määrättäisiin työjärjestyksessä. Pykälässä säädettäisiin lisäksi, että Suomen ympäristökeskuksessa voi olla neuvoo-antava neuvottelukunta, josta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Pykälä korvaisi ympäristöhallinnosta annetun lain 7 §:n säännöksen ja vastaisi sitä sisällöltään ja sanamuodoltaan.

4 §. Lahjoitusten vastaanottaminen. Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi säännös Suomen ympäristökeskuksen mahdollisuudesta ottaa vastaan lahjoituksia. Tarkemmin lahjoitusten vastaanottamisesta säädetään lahjoitus- ja testamenttivarojen vastaanottamisesta ja käytöstä valtion virastoissa ja laitoksissa annetussa valtioneuvoston päätöksessä (35/1974).

5 §. Tarkemmat säännökset. Pykälässä annettaisiin valtuutus antaa tarkempia säännöksiä Suomen ympäristökeskuksen hallinnon ja toimintojen järjestämisestä, asioiden ratkaisemisesta sekä virkamiesten nimittämisestä valtioneuvoston asetuksella. Pykälä korvaisi ympäristöhallinnosta annetun lain 8 §:n säännöksen Suomen ympäristökeskuksen osalta.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset Suomen ympäristökeskuksen hallinnon ja toimintojen järjes-

tämisestä, asioiden ratkaisemisesta, virkamiesten nimittämisestä sekä neuvottelukunnasta ehdotetaan annettavaksi valtioneuvoston asetuksella. Asetusluonnos on liitteenä.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin laki ympäristöhallinnosta kumotaan eli 1 päivänä tammikuuta 2010.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

Suomen ympäristökeskuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Suomen ympäristökeskuksen toiminta-ajatus ja tehtävät

Suomen ympäristökeskus on ympäristöministeriön alainen ympäristöalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, joka tukee kestävän kehityksen tavoitteiden ja keinojen arviointia ja valintaa sekä ympäristöpolitiikan toimeenpanoa. Suomen ympäristökeskus hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käyttöön ja hoitoon liittyviä tehtäviä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan Suomen ympäristökeskus erityisesti:

- 1) tutkii ja arvioi ympäristössä, alueiden käytössä ja vesivaroissa tapahtuvia muutoksia ja niiden syitä sekä kehittää keinoja haitallisten ympäristömuutosten ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa;
- 2) tuottaa asiantuntijapalveluja ympäristöministeriölle, maa- ja metsätalousministeriölle, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille sekä aluehallintovirastoille;
- 3) seuraa ja arvioi ympäristön tilaa ja kuormitusta sekä alueiden käyttöä ja vesivaroja sekä huolehtii niihin liittyvistä raportointivelvoitteista;
- 4) ylläpitää ja kehittää toimialan tietojärjestelmiä, tietovarantoja ja tietopalveluja;
- 5) osallistuu tehtäviinsä liittyvään kansainväliseen yhteistyöhön;
- 6) edistää ympäristötietoisuutta ja tuottaa toimialansa koulutuspalveluja.

Suomen ympäristökeskus harjoittaa omalla toimialallaan monitieteellistä merentutkimusta ja vastaa merialueiden tilan seurannasta

sekä tuottaa niihin perustuvia asiantuntijapalveluja.

Suomen ympäristökeskus hoitaa lisäksi muut sille säädetyt ja määrätyt tehtävät.

2 §

Suomen ympäristökeskuksen ohjaus

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö ohjaavat Suomen ympäristökeskusta toimialaansa kuuluvissa asioissa.

3 §

Suomen ympäristökeskuksen johtaminen ja asioiden ratkaiseminen

Suomen ympäristökeskuksen päällikkönä on pääjohtaja.

Pääjohtaja ratkaisee Suomen ympäristökeskukselle kuuluvat tärkeimmät asiat. Ratkaisuvallan siirtämisestä Suomen ympäristökeskuksen muille virkamiehille määrätään työjärjestyksessä. Työjärjestyksen vahvistaa pääjohtaja.

Suomen ympäristökeskuksessa voi olla neuvoa-antavana toimielimenä neuvottelukunta, jonka tehtävistä, kokoonpanosta ja asettamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

4 §

Lahjoitusten vastaanottaminen

Suomen ympäristökeskus voi ottaa vastaan lahjoituksia toimintaansa varten.

5 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä Suomen ympäristökeskuksen hallinnon ja toimintojen järjestämisestä, asioiden ratkaisemisesta sekä virkamiesten nimittämisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

6 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 6 päivänä marraskuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ympäristöministeri *Paula Lehtomäki*

Asetusluonnos

Valtioneuvoston asetus

Suomen ympäristökeskuksesta

Annettu Helsingissä x päivänä x kuuta 2009

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty ympäristöministeriön esittelystä. säädetään Suomen ympäristökeskuksesta annetun lain (xx/2009) nojalla:

1 §

Toimintayksiköt

Suomen ympäristökeskuksen organisaatio muodostuu toimintayksiköistä, joiden järjestämisestä ja tehtävistä määrätään tarkemmin työjärjestyksessä.

2 §

Neuvottelukunta

Suomen ympäristökeskuksen neuvottelukunnan tehtävänä on ympäristöalan tutkimus- ja kehittämistoiminnan yleinen arviointi, strategisen suunnittelun tukeminen sekä Suomen ympäristökeskuksen ja sen sidosryhmien välisen yhteistyön edistäminen.

Neuvottelukuntaan kuuluu Suomen ympäristökeskuksen pääjohtaja sekä enintään kaksitoista muuta jäsentä, joista yksi on Suomen ympäristökeskuksen henkilöstön keskuudestaan nimeämä henkilö.

Ympäristöministeriö asettaa neuvottelukunnan Suomen ympäristökeskuksen esityksestä enintään neljäksi vuodeksi kerrallaan ja vahvistaa jäsenten palkkiot.

3 §

Johto ja henkilöstö

Pääjohtajan lisäksi Suomen ympäristökeskuksessa on tutkimusjohtajia sekä muuta virkasuhteessa ja työsuhteessa olevaa henkilöstöä.

Pääjohtajalla, jos hän on suorittanut tohtorin tutkinnon, sekä tutkimusjohtajalla on professorin arvonimi.

Välittömästi pääjohtajan alaisen toimintayksikön päällikkönä toimii pääjohtajan tehtävään määräämä virkamies.

4 §

Pääjohtajan tehtävät

Pääjohtaja johtaa ja kehittää Suomen ympäristökeskuksen toimintaa sekä vastaa toiminnan tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta.

Pääjohtaja ratkaisee asiat, jotka koskevat:

- 1) Suomen ympäristökeskuksen toimintalinjoja ja niihin rinnastettavia muita merkittäviä asioita;
- 2) toiminta- ja taloussuunnitelmaa ja talousarvioehdotusta;
- 3) tulostavoitteita ja Suomen ympäristökeskuksen tulosjohtamista;
- 4) tilinpäätöksen hyväksymistä ja allekirjoittamista;
- 5) sisäistä valvontaa;
- 6) muita Suomen ympäristökeskuksen kannalta laajakantoisia ja merkittäviä asioita.

5 §

Virkojen kelpoisuusvaatimukset

Kelpoisuusvaatimuksena on:

- 1) pääjohtajalla ylempi korkeakoulututkinto, perehtyneisyys Suomen ympäristökeskuksen toimialaan sekä käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus;

2) tutkimusjohtajalla tohtorin tutkinto, tieteellinen perehtyneisyys viran tehtäväalaa ja käytännössä osoitettu johtamistaito;

3) välittömästi pääjohtajan alaisen toimintayksikön päälliköllä ylempi korkeakoulututkinto, perehtyneisyys yksikön tehtäväalaa ja käytännössä osoitettu johtamistaito.

6 §

Virkojen täyttäminen ja muun henkilöstön ottaminen

Pääjohtajan nimittää valtioneuvosto. Ennen esittelyä asiasta on pyydettävä maa- ja metsätalousministeriön lausunto.

Muun henkilöstön nimittää tai ottaa pääjohtaja, jollei työjärjestyksessä toisin määrätä.

Helsingissä päivänä kuuta 2009

7 §

Valtion edustaminen

Suomen ympäristökeskus kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa valtion etua ja oikeutta sille kuuluvissa asioissa.

8 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Ennen tämän asetuksen voimaantumista voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Ympäristöministeri *Paula Lehtomäki*

Esittelijä